

* * *

יוסי גמזו הספור העצוב של סטלה פלורס

"עצב חרישי ויראה נעלמה התגנבו אל לב נח. שם, מעבר לגדר, עומד עתה אבא בקפוטא
ובכובע של שבת וצועק בקול: 'ארבעים שנה אקוט בדור!' (תהילים צ"ה י)... והוא,
פושע ישראל, מוטל בשעה זו מאחורי איזו גדר ואורב ל'שקצה'..."
(ח. נ. ביאליק: "מאחורי הגדר")

.1

היא נולדה בליסבון, לא הרחק משפכו מתלתל האדוות של הטז'ו
המגיר את שצפו כמו הפאדוס את כפור בדידותה אל חיקו הרחב
של האוקיגוס האטלנטי, לאביה
היה משרד באונידה הגדולה
שמול היכל הפרלמנט שבו, פתטית
נסה ללחם בעריצות החשוכה.
מה כבר אפשר לספר על ילדה בת חמש שיפיה, גם בחרף,
הוא כמו אמבסאדה קטנה של אור-שמש
או מקדמה של שמי ברוקד תכלים על החשבון
של מה שיבוא, אם יבוא, של שמחות השמורות לעתיד, אם עתיד הוא
מה שצפוי וחיבוי פשי-כריסמס
או מה שפפוי כגזר-דין?

"היא תגיע רחוק, מתנבאות השכנות
בראותן כל איש ברחוב מסב עינים אחריה,
סטלות של אור בחשכת אישונה ופלורס ארפי עלי-כותרת כריסים.
ואכן זה קורה, נבואות מגשימות את עצמן: היא תחיק, עם הוריה
עד מוזמביק, שאליה, מפחד
זרועו של הדיקטטור דון אנטוניו סלזר
ברח פרלמנטר פרו-ליברלי זה, אביה,
ממה שפספרד של פרנקו חל גם בארצו.

.2

ואסקו דה גאמה גלה, בנסבות אחרות בתכלית, את הדרך
ממה שעמליה רודריגז קראה לו "לה קאנה פורטוגזה" ליבשת השחורה,
אך פאן מגלה את יפיה של הבת אדווקט מן המכורה שנזדמן אל הקולוניה
עשר שנים לאחר בריחתם של האב ומשפחתו מן הפשיזם בליסבון.
ערב קיצי תחת שמי מוזמביק, בבירה לונסו מארקס, בחוגי האמיגרציה:
כבוד הפרקליט, לצליליו של תקליט, מזמין אותה לטאנגו מסחרר על הפרקט.
סטלה, אילת-הרים רדופה שהריחה ציד, כלל אינה מסתרת,
בחן אבל בתקף מחרפנת לו למאצ'ו את כל מאמציו להצמידה אליו אן-בלוק.
דון אדווקטו עומד על שלו ושלו כמעט נשבר לו אבל לא לבה של סטלה,
כל מתקפות הפרחים השלוחים לביתה יומם ולילה נתקלות בקיר אטום.
כל קהלת הגולים, בלשון מצקצקת, בדחילו ורכילו

אומרת "חבל", גם האב, גם האם, אבל סטלה כצוק-סלע: "לא רוצה אותו ודי".
אפלו כעבר עשרים שנה, כשמתברר לה שדחוי-לבה פתאם הוא נשיאה של פורטוגל
ואלו לא ירקה התולה על השמנת היטה עכשו גברתה הראשונה של האמה
אין זה מזיו לה שום פלום חוץ מקמט סרקסטי בקו השפתיים,
זה, שאותו לא הצליח סניור פרסידנטה לפרץ מעולם.
היא מקפת גברים אף חומת יריחו ממתינה רק לצבא יהושע
אף שעוד שום יהושע כאן טרם נגלה לה או טרם נולד.

אבא חוזר ומזכיר לה מאז איך החמץ האקספרס אל האשר
בהדף ידים פתיות, שמאליות, שאבדו את סכוי-הזהב
אף אין בה טפת חרטה, היא שלמה עם עצמה, עם עצמה הנותרת
יפה יותר כל יום ובודדה יותר כל לילה,
דוחה את הבולעים, במקום אותה, את עלבונם.

.3

גבר אפשר להדף לאחור אבל לא את גלגל ההיסטוריה:
כמו שפתוח תצלום נגיטיב של לבן על פני שחר הופך שחר על פני לבן
ככה הופך גם סמורה משל עם מורדיו את סדרי מוזמביק זו
מה שכופה על הוריה של סטלה את על גלותם השניה.
עכשו הם ביוהנסבורג, זקנים יותר, תשושים,
עכשו היא משענתם היחידה, קפת-הגמל.
יש לה משרת-מזכירה בחברת-המכרות הגדולה, היא שולטת
בשש או בשבע שפות אבל לא בלבה הכלוא בצנינוק.
שום מעצור, גם שורת מחסומי-הדרךים של שוטרי האפרטהייד,
אין בו כדי לעכב את הזמן. אל הקמט ההוא, הישן
בקו השפתיים ההן היפות שאף פעם לא נשקו (אף כי הדעת לא סובלת
מין פרדוקס שפזה, אגרוף בוקס שפזה בכל שביב הגיון)
חוכרים, באותה התגנבות-יחידים שהפונדרה מכסה בה כשודד את שלל-הגזל,
עוד קמטוטים זעירים, זהירים. היא פתאם מתחילה לגדל
בית-יתומים של עשרות תתולי-מצוקה, לעשן בשרשרת,
לקחת הביטה בטרנס ורקוהולי יום-יום מן המשרד אינספור דו"חות להדפסה.

ואז, כשכבוד הבוס הטס לדרךין במפתיע מצניח לידה, כמטאור, כרטיס זוגי
ממש לאותו ערב, במקומו, לקונצרט-גאלה
וסח לה אבהית: Have a good time – ונגוז,
היא לא יודעת אם להתדפרס או אם לשמח,
היא רק נדקרת כמו בקצה סכה בתוכנה
שמי שמפסס לעזאזל את הרקבת
נותר (אין מועד ב', ילדה)
לבד על הרציף.

לכן היא עושה לה פתאם, לא בזמן הרגיל, הפסקת-צהרים,
יורדת עם זוג כרטיסיו של הבוס ועם סנדוויץ' לפארק הסמוך.
מי שמיד מתנחל על חצי הספסל הפנוי שלה חרש
בלי להציץ לעברה אלא רק בעתון הפרוש בין ידי
הוא גבר נכרי, כמו עב"ם שגחת זה עתה מפלנטה אחרת
ויש לעתון שלו כתב משנה, של להפך פזה, מימין
לשמאל, והוא לא מסתפל בה הסנוב, רק לוטש באותם הירוגליפים

צָרוּר מִבְּטִים מִפְּשִׁיטִים שְׂכָאֵלָה, כְּאֵלֹה קוֹלֵף אֵיזָה פְּרִי.

"אֵיזוֹ שִׁפָּה זֶה?" נִפְלֵט לָהּ סֵתֶם כֶּךָ, כְּמוֹ כְּדוֹר תּוֹעָה, שְׁגוּי, לֹא רְצוֹנִי, מִבֵּין שִׁפְתֵיהָ,
שִׁפְתֵיהָ הַיְפוֹת שֶׁהִיא נוֹשֶׁכֶת אוֹתָן פֶּתַע בְּמִקּוֹם אֶת קְרוֹם הַסְּנֵדוּיץ', בְּמִבּוֹכָה וְהִסְמָקָה.
"Hebrew",
עוֹנָה הָעֵבֶ"ם וּפּוֹגֵשׁ אֶת עֵינֶיהָ,
'the tongue of the Bible.'
"The New or the Old Testament?"
הִיא שׂוֹאֵלָת.
"the old one",
הוּא מְשִׁיב לָהּ,
"good old books are always new..."

עֲכָשׁוּ הוּא מְסַקְרֵן אוֹתָהּ, עֲכָשׁוּ הִיא מְתַחַקֶּרֶת
אוֹתוֹ אָבֵל גַּם מְשֹׁהוּ כְּמוֹס שְׂבִתוֹכָה
וּמָה שְׂמוּזָר הוּא שֶׁהוּא וְהַמְשֹׁהוּ, יַחַד, שְׁנֵיהֶם נֶעְנֵים לָהּ
כְּמוֹ בְּתִרְגוּם סִימוּלְטָנִי שֶׁל קוֹד שְׁנֹשֵׁנֶק בָּהּ, שְׁנֵים, לֹא הִגִּי.
"Well", הִיא אוֹמֶרֶת לוֹ בְּלִי הַכְּנָה אוֹ שְׁקוּל, בְּמִין קְרִיזָה שֶׁל אִמְץ,
"יש לי, dear stranger, כָּאֵן זוּג פְּרִיטִיסִים לְקוֹנְצֵרְט. מְתַחַשֵׁק לָךְ גַּם?"
"לְמָה אָנִי?" הוּא שׂוֹאֵל בְּפִלְיָאָה וְגַם הוּא מְתַאֲדֵם, "אֵיךְ לָךְ בַּעַל?"
"לא", הִיא עוֹנָה לוֹ.
"boy friend?"
"גַּם זֶה לֹא."
"תִּגִּידִי, הַגְּבָרִים בְּעִיר הַזֹּאת כֻּלָּם עוֹרִים?"
"לְמָה עוֹרִים?"
"כִּי צָרִיךְ, הוּא אוֹמֵר לָהּ, "לְהִיּוֹת עוֹר אוֹ dummy, אוֹ שְׁנֵיהֶם, שְׂלֵא לְרִאוֹת זֹאת."
"מָה לֹא לְרִאוֹת?"
"שְׂאֵת מְשֹׁהוּ-מְשֹׁהוּ."
"הִינּוּ?"
"הִינּוּ אֵיךְ אֶצְלָךְ בְּבֵית שׁוּם מְרָאָה?..."

.4

בְּעָרֵב הִיא יוֹשֶׁכֶת לְצִדּוֹ בְּאוֹדִיטוֹרִיּוֹם, קְסוּמָה מִן הַבּוֹלְרוֹ שֶׁל רֹוֹל, שְׁנוּקֶת דְּמָעוֹת.
לִילָה אַחֵר-מִכֵּן הִיא מְתַמְסַרֶת לוֹ. הוּא, מְכָה בְּהֶלֶם, מְגַלָּה בְּתוֹלִים וְדָם.
כָּל זֶה אִמְנָם מְתַקְבֵּל, לֹא בְּלִי שׁוֹק, עַל הַלֵּב אָבֵל לֹא עַל הַדַּעַת:
אֵיךְ זֶה? יָפָה שְׂכֹזָאֵת, מְטְרִיפָה שְׂכֹזָאֵת — וְעוֹדָה לְבִדָּה?
הוּא נֶחֱפֵז לְחֻשָׁב אֶת גִּילָהּ, לְהַבִּין מִפְּנֵי מָה זֶה, אֵךְ כְּלוּם לֹא מוֹכֵן לוֹ.
גַּם אֶת כְּתֻבָּתָהּ הִיא אֵינְנָה נוֹתֶנֶת לוֹ,
בָּאָה בְּמוֹנִית
וּמְתַחַפֶּפֶת
כְּמוֹ גִּנְבָה.

מָה כֶּבֶר נוֹתֵר לוֹ סוֹפְסוֹף לַעֲשׂוֹת? הוּא אוֹרֵב לָהּ, כְּגִנְגְסוֹטֵר, בְּאִמְבוּשׁ
כָּל צְהָרִים בְּפִאֲרֵק בּוֹ צְנֻחָה לוֹ כְּמוֹ בּוּם עַל-קוֹלִי עַל חֲיִיו.
הוּא סוֹרֵק אֶת רַב־י-הַקּוּמוֹת בְּסִבִּיבָה, כָּל מְשָׁרֵד וּפְרוֹזְדוֹר, שְׂעַל-שְׂעַל.

כלום לא יוצא לו מזה חוץ מזו, נשמתו היוצאת אל דמותה.

.5

שנתיים לאחר-מכן, כבר בארצו, מגיע אליו ב-e-mail דו"ח ממשרד-בלוש פרטי: הסנהוריטה פלורס שכה, מסתבר, ליסבונה. כתבתה הנוכחית, סנהור, היא כף וכך. Full stop.

הוא כותב לה מיד אף הדאר חוזר עם חתמת "לא ידוע" אבל יש לו טביעת-עין: הדש האחורי במעטפת מכתבו שנתקיים בו גם "יגיע", גם "יבוא", גם "יראה" ורק לא "ירצה", מסגיר סימן, עדות אלמת לכך שהוא נפתח אבל מיד הדבק שנית...

מה זה אומר? זה אומר שהגברת קראה את המכתב, ואם נדרש לכך חזיק הרי שיש מלים בכתב-ידו שנתמסמס שם ממשוהו נוזלי, כעין טפטוף, אולי דמעות. כל זה ברור וידוע לו כמו ודאות האכזבה, צביטת הלב, הגעגוע, מה שנדאי לא ידוע לו כלל הוא ששם, ממש ברגע זה, בין רחובות ליסבון, סמוך לשפכו מתלתל האדוות של הטז'ו צופה העלמה לבית פלורס באור השקיעה ששמשוה מדממת את דם המחזור שלה בלי לאחר שום רפכות בעודה ממוללת באצבעות דקות וארכות, בעצבנות את צלב-הזהב העגוד על חזה הגמל, הקמל, הכמה ללטה ידי הו'ודיאו ההוא שממנו ברחו כמו מאש-אוטודפה, וממש בו-ברגע, כמו כורוס יוני הנענה לאנחותיה הומים לפתע כל פעמוני הקתדרלות בכל חוצות ליסבואה, שם-העיר בשפת-עמה. "ליסבואה" מצלצל לה מוסיקלית כמו "לשבע",

מלה עברית שכשאמרה לזר את שם עירה באר לה את פשרה וכשהצית אותה, קודח, בתוף חשכת חדרו, לחש לתוף קונכית אונה: "זה בדיוק מה שאין לי – הכשר לשבע ממך, סנהוריטה, את מרעיבה אותי, את מזאיבה אותי, את מבעירה את חושי." אף זה, בדיוק, מה שנסה ממנו, חוששת לאחז בו, לנכסו, פן יגזל לה, כי רק מה שאין לו, ללב שדוף-החסר, הוא לא יאבד לעולם...

דנדון הכנסיות מכה אדוות ארד ונחשת בחשף הקתולי העוטפה כמין גלימה שחורה של נזירות, היא מתיראת, היא מצטמרת אף לא מקר ורוח, מאימת האחרות.

איך זה להיות המוצ'אצ'ה של גבר נכרי, הודי, מן ה-Terra Santa ההיא, חמורת ה-Biblea, טרופת המלחמות? איך זה ללדת לו תינוק? הפחד מן האשר לא קטן יותר, להפך: אולי גדול יותר מן החשש להחמיצו.

כן, היא רואה איך האור מותר לו, לשחור, וגם היא מותרת. לילה יורד על העיר ועליה, לילו של יום ראשון שבו בבגרות הישנה הבדיל דאו סאנטו בין מים למים כמו בין ההבראו לסטלה אף שהנפש נקרעת מרב כסופים אל חצייה האחר.

העולם, היא יודעת, עשוי מחצות, זה חותך את הלב אף זה פאקטו, כלום לא יפרץ את אותן חומות נכר

אַפְלוּ גִשְׁרֵי צָרָה
שְׁקוּרָאִים לוֹ
אַהֲבָה.